

Muzeum a galerie severního Plzeňska
MARIÁNSKÁ TÝNICE
Vás zve na zahájení výstavy

VÁCLAV FIALA
POCTA SANTINIMU
[SOCHY]

Výstavu zahájí
ve středu 1. 7. 2009 v 17 hodin
v kostele Zvěstování Panny Marie v Mariánské Týnici
PhDr. Jiří T. Kotalík,
předseda S.V.U. Mánes

1. 7. – 30. 8. 2009
otevřeno: út – ne
9 – 18 hodin

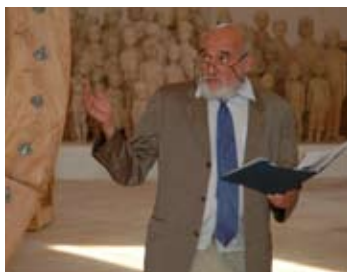

Pocta Santinimu – instalace Václava Fialy v Mariánské Týnici

*Muzeum a galerie severního Plzeňska,
Mariánská Týnice, 1.7. – 30.8. 2009*

V nadpisu výstavy najdeme dvě jména. Jméno umělce a jméno kongeniálního architekta, který jeho dílo inspiroval. Václav Fiala patří k sochařům, který od počátku své tvorby hledá úsporný a lapidární výraz, monumentální formu a interakci s veřejným prostorem a konkrétním prostředím. Vypovídají o tom četná díla vytvořená v rámci symposií domácích a zahraničních stážových pobytů, zdařilé pomníkové realizace (nejnověji pomník posádce amerického bombardéru sestřeleného u Nepomuku) ale především řada promyšlených instalací v rámci historických objektů. Zde lze připomenout autorovu soubornou výstavu invenčně instalovanou v podzemních prostorách románského paláce Pražského hradu, instalaci na zámku Švihov či autorem často využívané prostředí odsvěcených církevních památek.

Takových souborů jsme měli příležitost shlédnout dlouhou řadu od setkání v instalačně často využívaném kostele Povýšení sv. Kříže v Moravském Berouně přes osobité a originální prezentace v dominikánském kostele v Klatovech či zámeckém kostele na Zelené Hoře u Nepomuku až po využití prostředí kláštera v Plasích, minoritského klášterního kostela v Opavě nebo kostela sv. Bartoloměje v Chebu. Setkání se Santiniho architekturou v kostele Zvěstování Panny Marie v Mariánské Týnici z let 1720-51 je nejenom výstavou vybraných sochařských děl v atraktivním prostředí, ale v plném slova smyslu pokusem o dialog s prostorem a architekturou. Tento kostel má navíc svůj příběh – slavné poutní místo bylo zrušeno Josefem II. zničeno utilitárním využíváním a konečně přivedeno ke zkáze zřícením ústřední kopule. A na tento příběh zřejmě reagují i Fialovy sochy.

Santiniho architektura je založena na originálním tvarosloví a světelně - dramatickém chápání prostoru ve složitém průniku

tvarů a dynamických křivek. Ústřední objekt, monumentální globus o průměru pěti metrů vymezený třemi sférickými pasy složenými ze 135 dřevěných segmentů, tyto charakteristiky svým způsobem reflektuje. Navíc tvarově a materiálově odkazuje na technologické postupy Santiniho doby, která využívala dřevěných ramenátů při klenutí složitých sférických kleneb. Cítíme přímé souvislosti s prostorem klenby ze kterého jakoby plastika vypadla, naléhavý fyzický kontakt žebér vymezujících prostor a složité půdorysné křivky objektu nově vloženého do architektury. Vyváženou hmotovou konfiguraci doplňují ještě tři menší dřevěné objekty; Zásilka ve formě tajemné schránky a dvojice Relikvií, lapidárně sestavených z trámů zbořeného šumavského domu a druhotně použitých čapů z rybníka v Žinkovech.

Není asi náhodou, že právě dílo Jana Blažeje Santiniho inspirovalo a inspiruje umělce. Můžeme připomenout epizodu českého kubismu, vděčnou inspiraci pro fotografy a filmaře, duchovní souvislosti připomínané tvůrčím týmem kolem Václava Cílka či nejnověji matematicko-geometrické souvislosti odkrývané v sérii monografických prací Ladislava Moučky. Nejnovější instalaci Václava Fialy v Mariánské Týnici lze označit za osobitou výtvarnou instalaci pro konkrétní prostředí a konkrétní příležitost. Můžeme ji stejně dobře chápat jako pomník velkému tvůrci a jeho kreativité, připomínku významu geometrie a matematiky jako odvěkého základu architektury a umění či poklonu starému řemeslu a historickým technologiím dávných tvůrců. A v neposlední řadě možná i jako poctu obnově zříčeného architektonického klenotu a pomník všem, kteří se o jeho obnovu zasloužili.

Jiří T. Kotalík

ABY ZDE NĚCO CHYBĚLO

Václav Fiala

Nevím, jestli existuje nějaká jiná země, kde by se nacházelo takové množství sakrálních památek bez využití k účelům, pro které byly postaveny. Ten stav začal nejspíš za husitů, pokračoval Josefem II. a skončil bolševikem. Výsledek je pozoruhodný. Přes veškerou snahu zničit, zbourat, rozkrást, vyhodit do povětří či jinak zlikvidovat je naše země pokrytá neuvěřitelným množstvím kaplí, kostelů, klášterních budov a dalších staveb, které všechny ty dějinné reorganizátory přežily a stojí tu dodnes. Možná díky tomu, že byly postavené k počtě Boha. Jsou tu a naplňují náš prostor nenahraditelným rozměrem.

Chrám byl postaven a teď ho tu máme. To samo o sobě úplně stačí. Někdy se ale zdá, že prostor, tak nákladně vybudovaný a ještě nákladněji zrenovovaný, by přece jen měl sloužit nějakému účelu. Je totiž velmi málo věřících v naší silně ateistické zemi, kteří by takové množství svatostánků ke své duchovní potřebě dokázali využít. Způsobů, jak budovy kostelů použít pro jiný než náboženský účel, není mnoho. Pokud nepřipustíme myšlenku, že prasečák, skládka hnoje či garáž pro traktor je přijatelné využití chrámu, jak se to mnohdy dělo v letech minulých, naskýtá se jen několik vhodných možností, co lze z kostela udělat – koncertní síň, muzeum či galerii.

Není mi druhá taková země, kde by divák mohl navštívit tolik uměleckých výstav umístěných v kostelích, jako je tomu v naší malé zemičce. Já osobně to považuji za zcela jedinečnou přednost, a mám-li možnost v některém sakrálním prostoru vystavovat, chvěji se nedočkavostí a prožívám zvláštní vzrušení.

K jedné z prvních takových výstav jsem byl přizván kdysi do Kolína. Mezi ruiny gotického chrámu jsem mohl umístit svou sochu nazvanou Studna. Účinek byl pro mě ohromující a už nikdy jsem tuhle práci neměl lépe nainstalovanou, v dokonalejším souzvuku s okolím. O pár let později jsem zaplnil prázdný kostel Povýšení svatého Kříže v Moravském Berouně a byl opět fascinován změnou, která se stala s mými sochami. Znal jsem jejich působení z galerijních prostorů, ale ve chvíli, kdy se ocitly v chrámové lodi, dostala každá práce nový obsah a širší význam. A pak tahle pouť pokračovala: kostel sv. Vavřince v Klatovech, kostel Nanebevzetí Panny Marie na Zelené Hoře u Nepomuku, klášter v Plasích, Minoritský klášter v Opavě, kostel svatého Bartoloměje v Chebu, kostel a klášter svaté Anny v Pasově atd...

Pokaždé jde o výstavy nekomerční a pokaždé nesmírně pracné. Kostel prostě není běžná výstavní síň. S atmosférou kostela je nutné počítat. Komplikacím instalace je třeba se podvolit. Ale především je nezbytné vést s prostorem dialog, respektovat ho a připravovat výstavu v souladu s místem. Pokud se vystavující postaví k interiéru chrámu obdobně, jako by se zaobíral výstavou v běžné vypulírované galerijní hale, ochuzuje sebe o zážitek, zbavuje své sochy oné další souvislosti a hlavně ubližuje prostoru samotnému.

Instalace v kostelích jsou ale obtížné i z technických důvodů. Do kostela nezajede jeřáb, nelze zatloukat ocelové hřeby do fresek a je nezbytné přizpůsobit své dílo šíři dveří, schodům, historické dlažbě či bohatým štukům. Vlastně se už nejedná jen o výstavu, ale o souzvuk, ve kterém stavba a vystavená díla vytvářejí jeden celek. Mám takový vyzorovaný způsob jak poznat, kdy došlo k harmonii a kdy se pokus o komunikaci nezdařil. Bezpečně to vycítím ve chvíli, kdy výstava skončí, ve chvíli, kdy se prostor vyprázdní. Někdy zeje až bolestnou prázdnotou a všichni cítíme, že v něm cosi chybí. To je dobré. Pokud ale odstěhované dílo způsobí ulehčení stavbě, bylo veškeré snažení neúspěšné.

Nabídka na výstavu v kostele Zvěstování Panny Marie v Ma-riánské Týnici přišla v době, kdy ještě nebyla oprava velkolepého Santiniho chrámu dokončena. V roce 2000 byla znovu zaklenuta nad chrámem kdysi zřícená kopule. Myšlenku na výstavu v kostele jsem měl zasunutou v hlavě a střídavě jsem se na ni těšil a střídavě doufal, že v Týnici na ten nápad zapomenou. Nezapomněli.

Výstavu jsem tedy připravil a hlavní sochu dedikoval Santinimu. Je umístěna v přesném středu chrámu přímo pod jeho kopulí. Myslel jsem na to, že divák, který do objektu vstoupí a za-kloní hlavu, bude Santiniho klenbu vnímat zároveň s mým dílem a moji sochu se Santiniho kopulí. Přivlastním si tak trochu talentu geniálního architekta. Snad mu já svou sochou příliš neublížím. Zda se instalace podařila, či nikoliv, poznám bezpečně za dva měsíce, až sochy z kostela odstěhují. Třeba bude v Santiniho chrámu něco chybět. Moc bych si to přál.

28. června 2009

